

Цетиње, 28. августа

И ако је и други рат завршен, ипак на Балкану није завладао потпуни мир. Док Црна Гора, Србија и Грчка сређују плодове свога труда и посвећују пажњу уређивању нових крајева, дотле је Бугарска принуђена да се натезе с Турском.

Други рат по Бугарску није само катастрофално испало што је изгубила земљишта у Македонији и Тракији, као год и Добруџи, него се и Турци користе том њеном несрећом, те је нападоше с друге стране, да би у неколико своју штету намирили. Тако су заузели опет Једрене и један дио Тракије.

Бугарској није било до ратовања с Турском, све и ако је са савезницима рат завршила. Прибјегла је заштити великих сила, који се латише да Лондонски Уговор очувају. Али настојавање великих сила да упуте Турску на поштовање Лондонског Уговора пропало је. Турска није на све савјете и претње хтјела ни главе да окрене, него је са својим четама све дубље продирала у Тракију. Тако Бугарској није остало ништа друго, него да непосредно ступи с Турском у преговоре.

Изаслала је у Цариград два генерала као делегате и два пуковника као техничке савјетнике.

Даље продирање турских чета у Тракији обустављено је и сад се у Цариграду воде преговори о уређењу границе. По сриједи је питање о Једрену и Тракији. Како и једнима и другима није до одуговлачења, то се вјерује, да ће ови преговори бити брзо завршени. Првим и другим ратом Бугарска је силно исцрпљена и мир јој је пријекот потребан. И Турска такође настојава да се с Бугарском што прије намири како не би дала повода да велике силе посредују у корист Лондонског Уговора. Уз то има и велике трошкове око издржавања војске у Једрену и Тракији.

Према садашњим приликама, и једној и другој страни је у интересу да до споразума дође што прије. Бугарска настојава да спасе све што се спасти може, а Турска опет ради на томе да јој из руку не умакне и оно што сад има.

Питање о Једрену у овим преговорима најглавније је и оно је највише бриге задавало. Међутим Бугари су увидјели да им је Једрене измакло и да га никако неће моћи на миран начин да добију, те су га се сад одрекли, само да би омогућили споразум. Они су већ готови да даду пристанак да Једрене остане Турцима, али зато да добију све оно земљиште што се налази од Једрена у Тракији, почев од жељезничке станице Карадач, која се налази удаљена од Једрена пет километара. Тако би нова граница била на сјеверу

од Мидије до изнад Једрена на Марици, па би се ријеком Марицом спуштала на југозапад све до ушћа њеног у Егејско Море код Еноса. Бугарска би изгубила Лозенград Бунар Хисар, Лилебургас и т. д. а задржала би једренску четврт Илдарем на ушћу Тунџе у Марицу и сву Тракију с ову, десну, страну Марице.

Као што из Цариграда јављају, на овај приједлог Бугарске Турска је у начелу пристала и ако буде одиста овдје споразум постигнут, онда у другим питањима ће се лако доћи до споразума, те ће тако и преговори бити брзо и успјешно завршени.

Ове своје захтјеве Бугарска је изложила и великим силама, молећи их да утичу на Турску да не затеже преговоре и да их одмах, без измјене, прихвати.

У опште ситуација се процјењује врло оптимистички и вјерује се, да ће мир бити врло брзо закључен.

По овом приједлогу Бугарске, Турска ће добити од раније изгубљеног земљишта у Тракији троугао, који је знатно већи од оног у Добруџи што га је Румунија добила.

Ово је трећи мир што га склапају у овој години балканске државе. Први је склопљен у Лондону. Други је био у Букурешту. Овај ће бити у Цариграду. Дао Бог да буде и задњи.

Руска штампа о Бугарима

— Руси почињу са тачним просуђивањем —

За вријеме овог балканског рата, а нарочито за вријеме српско-бугарског рашчишћавања, руска штампа показивала је доста пристрасности, држећи се уз Бугарску, просуђујући ствари онако како се оне нијесу смјеле просуђивати и протежирајући Бугаре и онда када је цио непристрасан и објективан свијет њима давао криво. Изгледа да је такво држање руске штампе било више ради јаког утицаја са бугарске стране — јер су се Бугари одавна ангажовали да за себе придобију руско јавно мњење — него из чистог убјеђења са руске стране. Али свршетком српско-бугарског рата, и по свршеном и закљученом миру у Букарешту, изгледа да су у редакцијама руских листова почели по мало да проучавају и просуђују својом главом. На тај начин руско јавно мњење почело је да се окреће прама Бугарској и да јој чита заслужене лекције.

„Руское Слово“ нпр. каже ово: „Драма пораза стара је као свијет, гдје је побједилаца мора бити побјеђених. Али за Бугаре се она претворила у трагедију, у тужан епос. Тако је испало управо због тога, што се у развитаку бугарског државља поткрао кукољ, који је угушио Бугарску; тај кукољ треба да се припише екцесима бугарског национализма. Бугарска трагедија је баш с те стране пуна „наравоченија“ за човјечанство.

Бугари су се кухали у соку шовинизма. То кухање је било тихо. О њему готово није знала Европа,

нијесмо знали ни ми. О том смо сазнали од Ратка Димитријева. Паметна бесједа „херојева“ онда је само промакла поред наше пажње. Сад се ње можемо слободно сјетити.

Ратко Димитријев је открио тајну бугарских побједа: У Бугарској нема чврстих политичких убјеђења, нема социјалних економских и духовних проблема, у њој има само аксима зоолошког национализма.

Све и сва служи код њих инстинкту крви. Бугари су узвисили на ступањ божанства свој национални идеал, своју бугарску крв. Бугари су подигли кумир од својих еготиистичких захтјева. За Бугаре се сав свијет дијели на Бугаре и не-Бугаре. Као Турци, чији су робови били пет стољећа, Бугари рачунају не-Бугаре као невјернике, ђауре.

Злочин ове бласепљене нације у многим личи на злочин Вавилонa. Бугари су намислили да саграде зграду величине, која би учинила непогребним грађанске и хришћанске подвиге. И као Вавилоњани, Бугари су изгубили разумјевање ствари.

Француско-руски односи

— Француска и Русија према Балкану —

Руски новинар И. Јаковљев пише у „Новом Времени“ у допису из Париза ово: Чим је отпочео балкански рат, француски министар иностраних дјела одмах је усвојио гледиште руских интереса, зато што су интереси саме Француске у тој ствари били тек узгредни. Једини циљ коме Француска греди јесте ићи руку под руку с руском дипломатијом, сурађивати на њеном успјеху и подржавати њен претјих.

Свима је познато, али далеко не све, каквом је енергијом и каквим блеском у Поенкаре испунио свој задатак. А задатак је био тежак. Пребрало је свима силама подражавати балканске савезнике, и такође свима силама се трудити да се рат изолише, да се не би пожар распростро и даље од Балкана. То се и постигло савезничким напорима Француске и Русије.

Један велики српски државник, који је био у пролазу кроз Париз, рекао ми је недавно: „Много се говорило о недовољној активности г. Извољског, али се заборавило о једном његовом великом плусу, на коме ће му Срби бити вјечито благодарни. Ми само имамо да благодаримо вашем бившем министру иностраних дјела што имамо Новопазарски Санџак. Он је тражио и настојавао да Аустрија, присајединјујући Босну и Херцеговину, изађе из Санџака. У то вријеме овај акт г. Извољског прошао је незапажен чак и код нас. Ми смо тек овдје оцијенили сав његов значај. У самој ствари, да је Аустрија остала у Новопазарском Санџаку, она би га у самом почетку рата присајединила и противу тога не би се могло ништа рећи. Али када са она од њега свечано одрекла и изашле из њега, чињеница да понова њима за влада изједначава била се стварном њеном наступању у својству ратујуће стране. Ви појимате шта би из тога могло изићи.“

У току цијеле бугарске свађе, Француска и Русија пријатељски су заједно дјествовали. Француска је у свему подржавала Русију. Дипломатије обију земаља учиниле су, на примјер, крупну погрешку допустивши стварање Арбаније, која је била у вољи Аустрији. Али од тога сами Балканци нагомили су толико непоправљивих погрешака, створили су толико мржње; да су остали савезници, Балканци би лако изашли на крај са Арбанасима. Не може се рећи да Русија, са царем на челу и подржавана Француском, није учинила све што је било могуће да само спријече братоубиствени рат. Допустити послједице свега тога да би Француска због трећестепеног детаљног питања ишла против Русије, значи потпуно не познавати Француску, њена расположења, њене циље и наде. Неопходност најпотпунијег, најискренијег савеза с Русијом схвата у Француској цио народ, и сада

боље него икад. Нема у Француској тога политичког радника који би смио рећи противу њега. Допуштам и немогућност да на челу владе, благодарећи случајности политичких комбинација, дође сам Жорес. Ја тврдим да би његов први акт био изјава о чврстини и непоколебљивости француско-руског савеза.

Грци о Црној Гори

— Чланак из „Панелгион Кратоса“ —

Јуначки синови Црне Горе прослављају данас, исто као и ми, закључени мир, а њихов витешки владар, грлећи народну заставу, упућује срдчан поздрав својем народу, који је у прошлом рату сјајно вршио дужност своју.

Ваиставу риједак је такав народ, ријетка је војска која је у тако маленом броју извршила тако славна, тако велика дјела, као што је то учинила црногорска војска.

Опсада Скадра, која је трајала неколико мјесeci, као и његово освојење, заиста је велико дјело, коме могу да позавиде многи народи на свијету, који имају много већу и много спрежнију војску. Висока планина Тарабош, њене оштре стијене, косине и провалије, као и зелени брежуљци око Скадра, покривени су хиљадама љешева срчаних бораца, који ту набоше своју смрт, борећи се за милу им домовину. Та нема ни једне породице у Црној Гори, која је остала недирута, поштеђена од смрти, која је обарала, косила јуначке борце у овим славним биткама. Не оста ни једна колиба, нити кућерак, гдје се није оплакивала смрт каквог јуначког сина Црне Горе.

Дједе, очеви, мајке, синови па и упуци, сви, сви, као стари Шпартанци, сви полетјеше у бој, у борбу, и својим снажним тијелима покрише брда и долине, које обухватаху у себи толико славних историјских успомена, њихових праоца и пра-дједона. Главници тих бораца, — као што то тако рјечито и тако дирљиво износи у једној од својих посљедњих пјесама, народни пјесник Црне Горе, Мићун Панићевић, изражавајући патриотски бола душе својих суграђана, — «главници тих бораца, не одјекују више по брдима Црне Горе; утишаше се сења и градови, јер већина њихових становника изгубе то остадоше само жене и мајке, да пличу и кукају због несреће која их је снашла и да се моле Богу, да из свјетих гробова њихове дјече, изникне бар цвијет слободе».

И где, — и поред толиких и таквих хиљада хиљада жртава, чије плодове дође да оберу подмукла и кукава дипломатија, Црна Гора не изгуби присуство духа; она се није уморила; није, јер у тој земљи јуначтво никад није недостојало, никад није устукнуло ни пред каквим тепоћањем, но одмах посла своју војску, да се у заједници са савезницима, понова бије, у борби недикује, у борби светој, у борби за цивилизацију противу подмукле халапљивости кривоједног и варварског народа.

И када су се синови Црне Горе придружили својим савезницима, борише се јуначки као и увијек до сада и учинили су част оружју и застави Црне Горе, застави која се прославља у толиким борбама противу Турака и Аустријанаца, у толиким борбама и противу војске Наполеона I.

Према томе народ у Црној Гори, са пуним правом може да светкује закључење мира, који је крунисао успјехом те борбе и који је високо уздигао њиховог јуначког Владара, који од 1860. год. од када је ступио на престо црногорски, био вазда прави отац својих поданика, свог народа и који је успио да прошири границе Црне Горе, да је увећа. — Црногорци могу данас с правом да уживају плодове својих побједа.

Ако Скадар, успомена толиких српских славних предања, због подмуклости дипломатије, није остао у рукама Црногораца, онда је праведно да бар у зајену зато Црна Гора добије поправку својих граница према Арбанији. Што се пак тиче подјеле земљиш-

та између Србије и Црне Горе у Ново-Пазарском Санџаку, ми смо спокојни у томе — погледу, јер смо убјеђени да ће се то извршити правилно, достојно обостраних жртава поднесених у овоме рату. Црна Гора и Србија то су двије снажне руке, двије снажне жишвице народа српског, које уједињене увијек су успјевале да се узвине над политичким борбама и да пошпеју успјехе.

Што се пак тиче нас, Јелина, ми желимо да одржавамо са Црном Гором братске везе и вада немо желимо срећу и напредак Црне Горе.

Др. Антон Спилотопулос

Свјетски мир

— Поводом освешћења палате мира —

Освешћење палате мира у Хагу, које је уз велике свечаности и помину извршено, стоји управо у противности са приликама и догађајима у којима данас живимо. Двдесети конгрес мира држан је такође у Хагу и палата у којој ће се ти свјетски конгреси и у будуће одржавати, носи натпис: Палата мира. Али освешћење те сјајне палате, коју је о свом трошку подигао познати американски милијардер и филантроп Карнеџи, и засједање тог свјетског конгреса за мир било је заиста несавремено.

Петнаест година је сада у августу било, како је руски цар издао манифест, у коме је дао израза својој жељи за свјетским миром и међународним разоружањем великих сила. И баш у току тих петнаест година била је толико пута демантована та жеља стварним дјелима. И баш као да је тим царским указом одзвонило и миру. Крвави ратови у Мандурији, Јужној Африци и ту доскора ратови на Балкану дају најбоље доказе против теорија пацифиста.

Док у палати мира за раскошним столонима претресају филантропи теорије о склапању свјетског мира и док позивају у име човјечанства велике силе да се разоружају, убијају се масама људи на Балкану, а у Аустро-Угарској, Њемачкој, Француској, Енглеској и Русији завладала је манија оружја, као никад досада. Читава Европа стење под теретом огромних, већ неподношљивих војних издатака и нагакнути су бајонети скоро свију великих сила. Народи су данас сви спремни да потегну мач, а у Хагу освешћују палату мира! Без фантазије о миру мора свако увидјети да та ствар није савремена.

Треба да се позове цивилизовани свијет на оснивање организације за мир. И Карнеџи мисли, доста наивно, да ће та иницијатива њемачког цара, која стоји у чудноватој противности Карнеџијева рада у економском животу Америке, начинити одједном крај ратовима. „Чим се тај корак учини, откуцао је пошљедњи сахат рата“ — вели Карнеџи. Али баш кад се међународни мир држи пред очима као највиши циљ, не може се вјеровати у тај и толики оптимизам. Како да се постигне тај циљ? Тек ријечима се то не да постићи. Карнеџи мисли да је довољно ако се три до четири велесиле сложе и уједине против сваког изазивача мира. Али по том Карнеџијевом рецепту конзеквенција те алијансе за свјетски мир

била би рат и ако под плаштом борбе против изазивача мира. Треба помислити шта би се изглегло, да су велике силе оружаном силом приморале балканске државе да обуставе непријатељства. Вјероватно: свјетски рат. На крају би се и сами апостоли мира посвадили. Добра воља Каренџијева и његова идеја о свјетском миру изгледа дакле у извјесној мјери незрела. Једва да ће њемачки цар хтјети узети ту ствар у своје руке. Њемачка је своје уједињење извојевала ратом, Италија своје такође. Балкански народи ослободили су се и створили самосталне државе у ратовим и признати се мора, да колико је год рат преостатак старовјековног варварства и несимпатичан, он је поред све тежње филантропа, добротвора и хуманиста потребно зло. Већ из животних услова данашњег друштва уздиже се милитаризам и рат и тако ће све утопије апостола мира остати мехур. Рат је страховита сила. Он је гвозденим обручем опао земљу и све што је већ годинама труло, све то пада у рату за недељу дана. Против такве силе не бори се само идејама и резолуцијама, него се клин избија само клином, а сила силом гони. Против силе рата бори се силом мира. А ко има данас силу мира?

Народносно питање

— А. Угарска и народносно питање —

Нови Сад, 17. августа

У јужном дијелу Монархије, у земљама круне Св. Стевана догађају се крупне ствари. У Хрватској већ пет година траје борба између народа с једне стране и Беча и Пеште с друге стране. Сабор је неколико пута распуштен и наређени су нови избори. Али је влада у изборној борби била увијек зле среће. Она је тада, држећи се начела да циљ оправдава средства, прешла на нелегалан терен. Да би срушила хрватско-српску коалицију, влада се у име закона упустила у све врсте депутијација, клевета и фалсификата. Тако је створена злосредна велензлајничка парница у Загребу и Фридјунгова у Бечу. Хрватски је Сабор растјеран, банови су се као исцјеђени лимпови одбацивали, автономија Хрватске је погажена и заведен је комесаријат.

У краљевини Чешкој влада слично стање. Чешка нема данас своје автономije, нема свог земљског подлавира. Није боља ниу Тресту, гдје се врше насиља, укида се автономија и земљско поглавар издаје народ да чиновици друге народности сјем Нјемачке, не могу бити државни чиновници. У италијанском становништву влада због тога силно огорчење. Ово дана дошло је и до улчних демонстрација Италијана. Једна депутација отишла је због тога у Беч да се ондје потужи на ове повреде.

У Угарској такође није кудикамо боље. Парламентарни положај је промијењен. Народи су скучени у њиховом слободном кретању. Наша административна власт не излази у сусрет ни просвјетном, ни економском, а најмање политичком препорукају ширих слојева

Видјели смо, да се Монтескијева теорија о подјели власти не може у модерној држави остварити са свим својим конзеквенцијама, али зато не треба помислити, да је она погрешна и да је треба одбацити. Напротив, све модерне државе су је у главном прихватиле. Нарочито што се тиче однога судства наспрам законодавства и управе. Уредити поменуто три државне власти тако, да оне у свом дјелокругу буду што независније — идеал је сваке модерно уређене државе. Разумије се, да парламент треба да буде најважнији државни орган. Оно што је код човека глава, то је парламент у држави. Екsekутиву можемо назвати рукама државним.

А) Легислатива

Људи, налазећи се у заједници, стварали су општа правила, која су обавезивала сваког члана друштва. Та правила су закони. Док су људске заједнице биле у примитивном стању, док су се интереси дрштвених чланова у главном подударали, владали су друштвом обичајни, неписани закони. Али чим су се у друштву појавиле разлике интереса његових чланова, које су расле са напретком друштва, обичајни закони нијесу били довољни да заштите разноврсне интересе свакога појединог члана друштва. Осјетила се потреба да се стварају нова правила а стара да се напишу и потврде. Али ко да изврши то? **Стварање правила (закона), која ће**

народа. Законодавство је у рукама једне класе, ораћа земља, шуме и спашуци у рукама великих посједника. Порезни је систем скроз неправедан. Автономија жупанија је извор за богате синекуре и жовно пропазих племића. Према томе је маса народна немоћна, запустела, а нарочито у народносним крајевима. Најелементарнија права народна нијесу осигурана. Сва се политика у нас своди на вјечито расправљање неких државно-правних питања, док се важна социјална и привредна питања, која би обухватала све слојеве народа, запостављају. Нико да се нађе у Угарској који би увидио, да се досадашњи курс политике према народностима мора мијењати, јер су знатно промијењене и спољне прилике које имају утисаја на унутрашње прилике.

Тек у пошљедње вријеме почео је жинистар-предједник Тиса да се интересује за захтјеве народности и отпочео преговоре са Румунима и Словенима. Он је вољан да прошири права народности. То не може бити само један покрет, већ то мора бити једна дугачка, истрајна акција, један природан процес, једна револуција. Гроф Стеван Тиса је почео прво да преговара са Румунима, а затим са Словенима. Словени су утначавали своје захтјеве у програму који су на задњој главној скупштини «Матице Словенске» доиједи. Главни захтјеви су: употреба словенског језика код наставе суда и управе барем у нижој инстанцији, као и потпуна автономија словенске цркве. Остали захтјеви оснивају се на демократији, те се њима тражи опште изборно право, укидање вирилног система и фидејикомиса као и насловне и сталешке разлике. То би требало да је циљ и српске народносне политике. Ми Срби до душе још не преговарамо са мјеродавним факторима, али треба да будемо на то сваки дан спремни. Али прије тога треба у Угарској да се промијени систем и да се загарантује слободан развитак нашег грађанског живота и наше народности.

Само ако се у томе духу буде пришао рјешавању народносног питања, моћи ће оно бити повесно ријешено.

С—о.

Обрт догађаја на Балкану

— Чламак „Вјестника Јевропи“ —

Са Бугарском се догодило оно што још није, како изгледа, било у свјетској историји.

Доспевши до сјајног положаја, о каквом су могли само сањати бугарски родољуби, влада краља Фердинанда за врло кратко вријеме, за непуне двије недеље, изгубила је, својом кривицом, све плодове великих националних жртава и бацила државу у све ужасе очајања. Заслијепљена својим неочекиваним успјесима у рату против Турака, бугарска војна партија мислила је да се може одвојити од својих савезника, како би се Бугарској обезбиједило првијенство на Балкану. Ради те себичне наміјере метнула је на коцку све своје велике тековине, па и само битисање своје државе. Налазити

бити обвезна за цијело друштво, за сваког члана посебице — може само друштво, односно његови чланови заједно. Јер закон је формулисано опште правило, воља друштвена. И нико други осим друштва самога нема права да ствара општа правила, да формулише заједничку вољу свију чланова. У том случају закон не би био оно што треба и мора да буде — формулисана воља друштвена (државна). Али пошто друштво као такво, због техничке немогућности, не може да се нађе на окупу и да ствара општа правила, (јер како би се цио један народ сабрао на једном мјесту?), то се онда прибјегло изашиљању народних представника, посланика. На тај начин је постао парламент (скупштина).

Парламенат (скупштина) је најглавнији државни орган, највиша власт у држави, а то стога јер је он представник народа. (Наравно све то у државама, гдје је демократски принцип подлога државном уређењу).

Парламенту је најглавнији посао стварање општих правила, закона. Али то није и не може бити и његов једини посао. Није доста створити правила, треба та правила да буду **оживотворена**. Истина за оживотворење тих општих правила постоје друге државне власти, екsekутивне. Но екsekутивне власти могу **не хтјети** извршавати законе онако, како је то хтјела и

се на врхунцу славе и снаге, бити предмет опште пажње и похвала Европаних, па се одмах затим срушити у пропаст, доспјети до крајњег понижења — пало је Бугарској у судбину одмах послјије немилосрдне размирице са својим осталим савезницима.

Бугарски државници уживали су глас промишљених, далековидних и трјезвених политичара; међутим, показали су сада читаво море самомислености и уображености, да су згранули и најбоље и највјерније пријатеље Бугарске. У први мах мислило се да се распра води због неспоразума са Србијом у тумачењу савезног уговора и да је формално право на страни Бугарске; али се потпуно солидарна са Србијом показала и Грчка и Црна Гора, које нијесу биле имале никаквих договора са Бугарском о диоби територије. Одбивши од себе Србију својом одбојном неприступношћу да размотри њене претензије, Бугарска се у исти мах спремила да од Грчка отме Солун. На тај начин успјела је да против себе изазове непријатељство свих својих савезника. Она је дрско ступила и у рат с њима, не обезбјеђивши леђа ни од Румуније ни од Турске. Зато се и нашла у безизлазном положају, под ударцима похода румунске и турске војске. Оставивши без заштите сав свој ратни посјед у Тракији, Бугарска се морала одрећи и Македоније, послјије упорних бојева са Србима и Грцима.

Док су трајале те несрећне крваве битке, Турци су скоро без противљења узимали земље које им оно прије бјеху отели Бугари, и свечано — уз бескрајно ликовање муслимана — поново уђоше у Једрене. Сви бугарски успјеси према Турцима одоше у неповрат; узалуд су лили своју крв (и српску) при опсади Једрена и заузимању Тракије.

Историја као да се била вратила на моменат када ликвидација турске царевине још није била свршена. Европска Турска, која је саму себе сматрала за сахрањену и изгубљену, поново се родила из пепела, захваљујући онако неразумном и несхватљивом понашању Бугарске. Краљ Фердинанд и његова околина, заједно са блиским честољубивим представницима војске, гурнуше бугарску државу у читав низ печувених мука и невоља.

Несрећни бугарски народ, измучен и упропашћен десетомјесечним ратовањем, мора сада да исплати лудост и понесеност својих кратковидних генерала и министара. Он је у једном тренутку изгубио све што је био крваво стекао; изгубио је симпатиче европских народа, навукао на себе непомірљиву мржњу Срба и Грка, и допао много горег стања према оном у којем је био прије побједоносног рата са Турском.

Из Македоније и Тракије

— Становништво противу Бугара —

Док бугарска штампа не престаје са својим погрдама и претњама да се набацује на племените побједоносце, који према Бугарској имадоше презрења и не хтједоше је унропастити, и док Бугарска лиферује разне депутације које се чак братиме и љубе с Арбанасима и иду под скутове највећег нашег непријатеља, до-

мислила легислатива. А пошто се државна сила, војска и полиција, налази у рукама екsekутивних власти, ко ће онда натјерати њих на тачно извршавање закона. Кад би народ изабирао органе екsekутивне власти у том случају били би зависни од народа. Али њих поставља шеф екsekутиве, (у монархијама владар а у републикама председник републике) и они су само од њега зависни. Кад би се дакле, по Монтескијевој теорији, спровела у држави потпуна подјела власти, онда би улога парламента била сведена једино на **доношење закона**. Али у том би екsekутива била свемоћна у држави. Она не би морала извршавати законе. Требало је дакле наћи начин, како да се екsekутива примора на тачно вршење закона. По теорији подјеле власти то није могуће иначе, осим да органе екsekутивне власти бира народ. А гдје ће народ изабирати сваког члана екsekутиве? Истина, у републикама народ бира шефа екsekутиве, али остале органе њене, министре, поставља он. Опет, дакле, нијесу зависни од народа већ од председника. Према томе један сузуди председник републике, у којој би била потпуно спроведена подјела власти, могло би за трајања своје владе (обично 4—6 година) просто уништити државне слободе и титрати се са народом. Морао се наћи други начин за обуздање екsekутиве, а **то је њена зависност од парламента**. Послјије доношења закона најважнији посао

ПОДЛИСТАК

О подјели власти у држави

— Расматрање по Монтескијевој теорији —

(2)

Али да би судија у својству изрицатеља правде могао бити гачан, да би могао да се ни на шта друго не осврће осим на одредбе закона, мора бити **потпуно независан**. Јер ако судија буде зависан од екsekутиве, онда ће, природно, судити онако, како то хоће онај, од кога је он зависан. А гдје је тако, ту је слобода, живот и имање грађана играчка у рукама екsekутивне власти.

Стога је у свим модерним државама судска власт потпуно одвојена од екsekутивне и законодавне. Да би био непристран, т. ј. да би судио само онако, како то закон одређује, судија треба да има гаранција у уставу, да му се зато неће ништа догодити.

Гдје тих гаранција нема и гдје је судство зависно од екsekутиве — **ту о правдином суђењу нема ни говора.**

Кад смо онако укратко проговорили о односу легислативе к екsekутиви и ове к судству, изнијели смо даље погавак дужности сваке поједине власти у држави, а нарочито ћемо обратити пажњу на екsekутиву.

тле становништво оних новоослобођених крајева који имају да припадну Бугарској неће ни да чују за Бугарску, него пале своја имања и беже главом без обзира напуштајући прадједовска огњишта. Такви су примјери многобројни и ми ћемо се само задовољити што ћемо изнијети ово саопштење што га „Дејли Њус“ има из Солуна:

„Становници оног дијела Македоније, које сада припада Бугарској, када су сазнали за такву судбину, ријешили су да напусте варош прије него што их грчка војска преда Бугарима.

То су урадили и становници Неврокопа, међу којима има нешто и Бугара.

Они су оног јутра, када ће грчки командант да под протоколом преда варош Бугарима, дошли грчком команданту да се обавијесте. Командант им је признао.

Тада су се вратили и почели су на врат на нос да се селе.

Када је дошао бугарски командант да се са грчком споразме о предаји Неврокопа, становници су упалили варош.

Заман је грчки командант употребљавао све да пожар угаси, није успио. Пожар је бивао све јачи и све више је гутао куће напуштене вароши.

Бугарски командант је љутито пребацивао грчком команданту због пожара, тврдећи да има много и његове кривице.

Грчки командант је позвао више становника и тражио да они одговоре.

Становници су одговорили да су они упалили варош и да су то учинили што нијесу хтјели да Бугарима због њихових звјерстава остане ма шта.

Послије овога грчки командант оставио је свога бугарског колегу без поздравља и наредио да грчка војска штити исељенике од напада бугарских војника“.

Данашња Арбанија

— Једна новинарска анкета —

Стање у Арбанији је данас тако, да ће она Европу још много пута изненадити. И ко мисли да си Арбанаси сад задовољни и сложни, љуто ће се преварити.

Париски „Terms“ послао је нарочитог свог изасланика у Скадар, да му поуздано оцрта данашње стање. Његов је извјештај врло занимљив и треба да се забиљежи, јер вјерно приказује прилике у Арбанији.

Муслимане гледају пријеком оком на европску окупацију, а они су у претежној већини у Скадру; има их 16 хиљада против 7 хиљада католика.

По каванама се говори само о начину, како би се курталисали европских војника. Имами и хоџе говоре по џамијама својим вјерницима, да треба да се листом иселе у Турску или Мисир, или коју другу турску земљу, ако Арбанијом завлада хришћански принц.

Католици су једини задовољни окупацијом. Још за вријеме опсаде означили су они капије своје великим бијелим крстовима и са сликама разних светаца, који се још и данас виде.

Они се — вели дописник — јавно исповиједају за независну Арбанију, али у срцу своје највољели би бити аустриски поданици. Кроз дуги низ година даје им Аустрија новаца, градила им цркве и болнице, а у опште познатом њиховом језуитском колегију висе у главној одаји само двије слике: папе Пија X. и цара

парламента јесте *контролисаше ексекутиве*. Најјаче средство, које парламент има против ексекутиве, јесте *буџетно право*. *Право парламента, да неопходној власти ускрати буџет и право накнадно контроле, прегледање завршних рачуна, највећа је гаранција народним слободама*. Ни једна влада не може владати без буџета. Кад јој парламент ускрати буџет — она мора пасти.

Због ових разлога се Монтескијева теорија у модерној држави не може потпуно остварити. Ту се чак мора ићи против ње.

Б) Судство

Гдје је судска власт спојена са ексекутивном, ту је судија народни угњетач“.. (Монтескије: Esprit des lois XI. 8.)

Потреба судства од ексекутиве и законодавства осјетила се одмах при стварању модерне државе. Није безначајна латинска изрека iustitia regnorum fundamentum. У Енглеској још под Едвардом III., дакле у 14 стољећу, водила се жестока борба да се одвоји судство од ексекутиве. У 16 вијеку су већ у Енглеској судије потпуно независни од ексекутиве. У Француској је први пут узакончена судска независност 16. августа 1790. године. Ускоро затим примили су је и остале уређене европске државе. Заступ-

Фрање Јосифа. Веле, да им је цар аустриски обећао опет обновити њихову катедралу, коју су црногорски топови узимали тобож нарочито на нишан, дочим се црквије чувале. Католици се падају, да ће помоћу Аустрије постати господари Арбаније, након што су толике године били слуге муслиманима.

Трећа главна група становништва јесу Црногорци, који, ма да су бројно доста слаби, развијају живу дјелатност тако, да су код пошљедњих општинских избора изабрали недавно варошким представником Црногорца, о коме приповиједају да је за вријеме опсаде показивао црногорским топовима куда да циљају. Али кад су му избор прогласили, католици су демонстративни пјевајући пјесме по улицама и вичући: „Живјела независна Арбанија“.

Не треба се зато заваравати илузијама. Идеја независне Арбаније изиграна је само од невоље ради супарништва аустро-талијанског. Маса становништва жали за Турцима, па кад се је прочуло, да је Енвер-бег побједоносно ушао у Једрене, многи га Арбанаси сад очекују и пред вратима Скадра! А неки тако далеко иду у својим надама, да мисле, да ће са десетак дана и сам султан у Скадар доћи. Ово расположење употребљава национална арбанска лига у своју корист, али свјетина не разумије, јер су у њој интелектуални и школовани људи, па им тумачи свјетина програм на свој начин.

Талијанска агитација је засада много успјешнија од аустриске, јер није у религиозном погледу ни с којом групом у противности, дочим је Аустрија за праве Муслимане љути непријатељ вјерски.

И војници талијански много лакше опште са становништвом него други, јер готово во половина становништва говори или разумије талијански, а њемачки језик им је књига са седам печата. Многи дућани имају талијанске натписе, по њима су многи Талијани намјештени. Скоро свака талијанска лађа довоза даномице подоста Талијанаца из Пуљије, који остају или као трговци, или купују земље, па тако полако освајају терен.

Ових дана рече ми један поглавица од племена Хоти са малисорских брда, да је код њих само једна велика сила добро виђена, а то је Италија. А ако би Европа хтјела даље окупирати Арбанију, да би се сви његови Арбанци претворили у комитације и крваво се опирали. Исто тако ће се Муслимане одупријети, ако наметну хришћанског принца за владара у Арбанији.

Зато може Европа очекивати крваве немире за више година у овим предјелима, које је она наумила цивилизовати. Народ је растурен, у већини не зна шта хоће, само су у двојем на чисто и сложни, у мржњи против европске окупације и у неком далеком осјећању да је исламу нанесено неко велико понижење.

Ту ће бити врло тешко наћи излаза. Може бити, да би било још најприродније што ми је говорио један муслимански Арбанас: потпуна независност појединих племена, који ће међу собом ступити у неку врсту федерације под религиозном и дипломатском управом отоманском.

За извјесно је то жива жеља муслиманских Арбанаса, која и сачињавају народ арбански. Али хоће ли Аустрија то дозволити?

ници потпуно подјеле власти иду затим, да судије бира народ. Ово начело је продрло у неким републикама. У неким је у мјесто да народ бира судије — то право пренесено на парламент, јер овај представља народ. У монархијама са парламентарним уставима (Енглеска, Србија) истина судије поставља шеф ексекутиве, али то ни мало не смета њиховој независности. Шеф ексекутиве њих поставља али он нема права њих премјештоти по вољи или пензионисати. У Сјединоамеричкој Унији судије не само да су независни од ексекутиве и законодавства, већ они имају право да сваки нови закон претходно испитају, да ли је у сагласности са уставом. Ако нађу, да је извјестан закон донесен против духа устава — имају право одбити такав закон.

Додуше многа државоправни теоретичари устају против тога (Слободан Јовановић, Hattschek, Rehm), јер се на тај начин судство издигне над законодавство. С друге стране опет она се установа америчког устава коси са принципом демократизма, по ком је у држави народ суверен, а његов представник је само парламент. Ми овдје нећемо расправљати, да ли се са стојаишта демократске теорије може одобрити ова установа америчког устава, јер то би нас далеко одвело. •Ово смо навели само због

На сваки начин, ако Европом изабрани принц за Арбанију не буде водио строго арбанску политику — вели на саршетку дописник — вјероватно је, да неће моћи нити владати нити управљати, а аутономија неће дуго бити по „аустроманија“.

Кратке вијести

Оптужбе противу Бугара. Силна звјерства, које су Бугари крволочно починили у прошлом рату, изазвали су чак и њихове пријатеље да дижу оптужбе противу њих. Л. Букстон, предсједник лондонског комитета, упутио је преко „Тајмса“ писмо, у коме оптужује Бугаре за варварства која су учинили над ранијим Србима и Грцима. У томе писму има и ово: „Природно, да у рату мора бити и нечега што се у миру не може да дозволи. Али да у рату буде оно што су Бугари извршили над својим непријатељима, то се није могло да замисли.“ Да, и њихови пријатељи и они који су до сада према њима имали великих и искрених симпатија морају дубоко жаљити што су били њихови пријатељи, и што су према њима гајили симпатије какве се обично имају према народима који су и високо културни и дугоплеменити. Данас се мора учинити жртва коју пријатељи Бугара морају дубоко оплаквати“.

Комедија у Арбанији. Претроградски лист „Новоје Времја“ доноси једно антропофило под горњим називом. У њему се налазе и ове врсте: „У Арбанији је отпочела да се одиграва комедија. Комисија која треба као бајаги да изради некакав устав, да уведе судску и административну власт у Арбанију настала се. Али до сада није учинила ништа. Она се сваког дана стаства у кућу Имаил Кемал беја праћена оштрим погледима наоружаних Арнаута који никако не трпе Европљане у својим горама. Ту у кући у кафи и разговору проводи се вријеме. Послије тога се одлази на одмор. Сјутра се понавља исто. Мјесто што је Европа одређивала некаку комисију чији је посао неизводни и који ће се свршити почетком, боље би било да се Србији оставило да буде у Арбанији. Та би земља тако добила и свој Устав и све реформе које су јој тако потребне и о којима Европа сада толико „мисли“.

Лајпцишке свечаности. „Саксонски службени лист“ јавља: За лајпцишке свечаности на дан 5. октобра, које приређује њемачки савез патриота и на којима ће бити освешћен и открит споменик битке народа, саксонски краљ упутио је позив: њемачком цару, свима њемачким савезним владацима, цару и краљу Француској, цару руском Николи II и краљу шведском и сви су на позив дали пристанак. Цар Вилхелм, њемачки владар и представници њемачких слободних градова (Хамбурга и Бремена) са изузетком јединог војводе од Саксен-Мајнингена доћи ће лично на свечаност. Овог пошљедњег који је у дубокој старости заступаће његов син престолонашљедник. Фрању Јосифа заступаће престолонашљедник Фрања Фердинанд а цара руског велики књаз Кирил. Исто тако ће и шведског краља заступати престолонашљедник. Осим тога на свечаност ће доћи и војна изасланства: њемачке, аустро-угарске, руске и шведске војске“. — Али, и ако је та свечаност посвећена битки народа,

тога, да покажемо како се далеко пошло у модерној држави само да се створи независно судство

Дјелокруг судства у модерној држави састоји се у *санирању повреда правног поретка*. Кад неко учини извјестан противправан чин, судија има да каже, какву је казну законодавство уопште одредило за тај противправни чин. (Криминална страна) Или ана два човјека дођу у сукоб због извјесног правног спора, судија ће казати, што у том случају одређује закон. (Грађанска страна.) Да би пак могли своју дужност вршити по замисли законодавства, судије морају бити независни. Гдје те независности нема, ту је правни поредак на лабавим ногама.

В) Ексекутива

Видјели смо што је то легислатива и судство у држави. Сад да видимо што је то извршна власт, ексекутива. Легислативу и судство смо могли одредити позитивно. Ексекутиву напротив можемо одредити само негативно. Кад апстрахујемо законодавство и судство, онда цјелокупан државни живот обухвата ексекутива. Државоправни теоретичари (Mayer, Jelinek, Stein, Сл. Јовановић) дијеле сву управу у пет одјека: за *свољне* потребе државне (мин. ин. дјела), за *војне* (мин. војно), за *финансиске* (мин. финансија), за *правосудне* (мин. правде) и за *унутрашње* (мин. унутр. дјела). У

она ће ипак имати тип скоро чисто њемачки, јер ће на њу доћи и њемачки државни канцелар, њемачки министар, великодостојници и посланици свију њемачких држава и сви посланици саксонске скупштине. На тај начин Нијемци ће законити Русе и Шведе, те се они неће добро ни видјети.

Будући арбански владар. Тршћански италијански лист „Пиколо“ добио је ово саопштење из Рима о будућем владару Арбаније: „У неапулским политичким круговима говори се да ће будући арбански владалац бити један од италијанских принчева, и да ће избор по свој прилици пасти на грофа од Турина. Између Италије и Аустрије поводом тога воде се сада дипломатски преговори.

Аустро-угарска влада раније је изјавила жељу да владалац Арбаније буде неко од њемачких принчева, чиме је хтјела да Њемачку јаче заинтересује за Арбанију и тиме понова добије помоћ Њемачке за своје политичке планове на Балкану. Али послје овога она се те идеје одрекла пошто је наишла не само на отпор Италије, него и на отпор саме Њемачке. Према свему изгледа да ће питање о арбанском владаноу бити ријешено кроз врло кратко вријеме тако — што ће Аустрија пристати на кандидатуру принца од Турина“.

Буђење у Русији. Као што француски листови јављају, у Русији је настао покрет против Бугара. Тај покрет осјећа се у руским политичким круговима, а има за сврху да се Руси отргне бугарске хипнозе. До сада, као што је познато, Русија је била на страни Бугарске и чинила јој је све што је Бугарска хтјела. Послије српско бугарског рата када је Бугарска пријешла потпуно на страну Аустро-Угарске, у Русији је настао преокрет на штету Бугарске. Руски политички кругови, који су до сада били познати као бугарофилски, почели су да се тријезне. То показује и руска штампа, која је до скоро била на страни Бугара. „Биржевија Вједомости“ о томе пишу ово: „За Бугаре у Русији сада је настало критично вријеме. Негдашњи љубимци свију наших кругова, данас као да су постали пасторчад. Од српско бугарског рата, који су Бугари изазвали, и који се, као што је познато, свршио крахом по Бугаре, у Русији је настала хладноћа и равнодушност.

Бугари као да ово нијесу довољно учинили. И мјесто да се труде да своје изгубљено мјесто поврате, они су почели да воде игру која је унијела још више хладноће код Руса према судбини Бугара. Бугарско приљубљивање уз Аустро Угарску свједочанство је рђаве бугарске игре. Ако Бугари убрзо остану потпуно напуштени, то неће бити кривица Русије, јер она кривице и нема, него Бугара, који су се показали рђави и као политичари а и као Словени“.

Словачки покрет. Словачка народна странка у Горњој Угарској издала је нов програм. Најважнији захтјеви се налазе у првих 18 тачака и тичу се већим дијелом употребе словачког језика у настави, судству и у нижим административним тијелима. Осим тога тим програмом се тражи и потпуна аутономија словачке цркве. Словачка народна странка тражи и опште право гласа, укидање фиденкомиса и вирилистичких гласова у самоуправним тијелима.

дјелокругу унутрашње управе спадају још разне друге гране као: просвјета, грађевине, пољопривреда и т. д. за које гране многе државе имају посебна министарства.

У свим конституционалним државама *ексекутива је везана законом*. Она има само да извишује законе. Истина живот је у свим својим манифестацијама врло разноврстан, и законодавство није у стању да све животне односе неже апстрактним правним парчама. Стога су управне власти прижоране у свом дјелокругу издати наредбе. Наредбе управних власти обавезне су као и закон. Оне су закон у материјалном смислу, и ако нијесу у формалном. И баш због тога, што наредбе, управних власти имају силу закона, управне власти не смију издати наредбе произвољно. Оне то смију чинити само у *оквиру закона*. Ни једна управна наредба не смије бити praeter или contra legem. Наредбе смију бити само као допуна закона, осим ако у извјесном случају легислатива expressis verbis дозвољава ексекутиви да ту слободно поступа.

Ексекутива мора бити у сваком свом акту везана законом, иначе грађани нијесу заштићени у својим правима.

Л. Р.

Дневник

Отпутовали. Њихова Величанства Краљ и Краљица са осталим члановима Краљевске Породице отпутовали су на Тополицу.

Прослава мира у Букурешту. У намјери да се балкански народи што тјешње зближе и да се трајно утврде везе, учвршћене између њих приликом потписивања историског мира у Букурешту, румунски новинари, уредници великих букурешких дневника, образовали су комитет, који ће приредити велике народне свечаности у Букурешту од 8—15. септембра по старом календару. Том приликом одржаће се конгрес Балканске Штампе, са задатком да изради програм Балканске Лиге. Ради тога комитет жели да му се јаве новинари који ће узети учешћа на конгресу. Румунске жељезнице одобриле су за све посјетиоце Букурешта, приликом ових свечаности, врло велик попуст на жељезницама. У приређивачком комитету налазе се ови румунски новинари, г.г. К. Гонгопол, П. Боцан, Г. Метакса-Доро, Г. Калига и Н. Мисирлиу. Адреса комитета: Хотел Миневра, Букурешт.

Лукијан Богдановић. Од како је српског патријарха из Сријемских Карловаца, Лукијана Богдановића, нестало из бање Гастајна, за њега се није ништа сазнало, и ако се све до сад трагало и чинило све, да се пронађе. Из онога што се сад о њему прича и пише излази, да је Богдановић био душевно растројен и да је у таквом стању лутао по околини бање, па тако и настрадао. Опште је увјерење, да га више нема у животу. Богдановић је имао сјајну каријеру. Будимски владика постао је у 30. години. То је имао да захвали патријарху Бранковићу, чији је био рођак. Протекција га је довела и на патријаршиску столицу. Године 1908. био је за патријарха изабран вршачки владика Змејановић, а кад нијесу њега у Пешти хтели да потврде, изабран је владика бачки Шевић. Али ни Шевић није дошао за патријарха, јер се под притиском захвалио и тако је Богдановић за патријарха дошао, али његов рад нема се ни по чему да похвали.

Отпутовао. Јуче је отпутовао за Русију Благој Марковић, поручник ради даљег усавршавања. Г. Марковић је у Русији свршио кадетски корпус и војну академију, а сада иде у Петроград у Николајевску генерал-штабну академију.

Испади Арбанаса. Арбанаси још никако нијесу престали са својим звјерским испадима. Као што јављају из Скопља, Арбанаси су код Призрена покушали на три стране да упадну у Србију ради пљачке и разбојништва. Намјера им је била осујећена и они растјерани и ако су били у већим одредима. Исто тако су код Градишта упали у Грчку и ту убили учитеља и опљачкали неколико грчких кућа. Од њиховог крволоштва нијесмо ни ми поштеђени. Колико јуче су упали у Црну Гору код Дечића, крај Подгорнице, и двојицу наших младића убили. Да је ово очигледно изазивање и да Арбанаси на овоме неће стати, него да ће продужити у започетом правцу, извесно је, те зато не би требало ни да се с наше стране жале и према њима да се има обзира.

Прва партија рањеника. Из Биограда је преко Скопља кренула за Црну Гору прва партија рањеника и болесника, који су били на лијечењу у Србији. Они се враћају као потпуно здрави.

Дневник наших побједа. Кроз кратко вријеме почеће да излази циклус „Црна Гора у рату 1912—1913. године“, дневник наших побједа. У њему ће бити везано у цјелину све што је до сада најзначајније написано о учешћу Црне Горе у оба ова рата. Садржаће извјештаје свјетских ратних дописника, војних извјештача, бораца и очевидаца, епизоде из оба рата, pjesме о њима и т. д. На тај начин ће овај дневник пружити што потпунију слику нашег ратовања у прошлој и овој години. Прва књига обухвата догађаје који су претходили рату, мобилизацију, почетак рата и ратовање све до опсаде Скадра. Друга књига говори о опсади Скадра и пад Скадра до закључења мира. Трећа књига бави се учешћем Дечанског Одреда наше војске у рату с Бугарском. Уредник је у главном овај дневник средњи, али да би он био савршен мозаик свијетлих дана, радо би у њ унрио и оно, што би му наши официри, борци и очевидци из оба ова рата послали, па било то описи догађаја, борба, палих јунака, освојених мјеста и т. д. или pjesме и епизоде из рата. Примаће и раније већ штампане радове. Зато моли свакога ко је ма шта из рата и о рату писао, па било то у везаном или неvezаном слогу, или дневник

водио да му одмах шаље како би овај дневник средио и у штампу га што прије дао. Рукописе ваља слати уреднику г. Бориславу Сл. Микићу на Цетиње. Издање прве књиге наикнадно ћемо објавити чим буде у штампу ушла, а то ће бити кроз врло кратко вријеме.

Белгиско-србијанска трговачка агенција. У Анверсу, у Белгији, оснива се трговачка агенција белгиско-србијанска под патронатом онамошњег србијанског консулата. Истој је сврха да успостави сталну везу између српских произвођача, извозника и увозника и белгиских трговаца и индустријалаца, те и нашим трговцима може корисно послужити.

Колера. Према службеним извјештајима колера још једнако влада у Бугарској, Србији, Војводини и Бановини, па у пошљедње вријеме није поштеђела ни Босну. И ако се чини све, да се ова опасна заразна болест сузбије, она непрестано коси људске животе. Код нас је, срећом, нема, али наше санитарне власти предузеле су све потребне мјере предостражности да је и у будуће не буде.

Изгубљена торба. Један странац у путу Његуши—Цетиње изгубио је путничку торбу. Ко је будео предао у „Гранд Хотел“, добиће десет перпера награде.

Вријеме. Лијепи дани су кратко вријеме трајали. Од јуче се стало облачити и јутрос је осванула киша. Нагопила је нешто мало земљу и није дуго трајала, али је око подне почео да се осјећа вјетар.

Забљешке из рата

Демонстрације против Руса у Бугарској
„Берлинер Тагблат“ јавља да је у Рушчуку приређена велика демонстрација против руског одјељења црвеног крста које је дошло у Бугарску да његује рањенике. Када је лађа са тим одјељењем црвеног крста стигла у пристаниште маса свијета виче: Доље с издајничким Русима! Живијела Аустрија!

Када је послје дошао аустријски црвени крст, дочекан је у Рушчуку кличањем Аустрији. Аустријанци су одвезени у Софију у луксузном возу док су Руси добили свега три биједна вагона, тако да су љекари морали протестовати против таквог поступања.

Официр изнио војника
Интересантни су и језовити доживљаји осталих тежих рањеника.
Станко Филиповић, војник из Свилајнца, прича ово:
— Рањен сам на Чупином Брду у ногу, и задесно се на тако незгодном положају, на коме сам морао остати три дана, рањен. Наћи су били оступили, а Бугари нијесу смјели наћи на то мјесто. Прени дан дође наша патрола, с којом је потпоручник Милан Нирковић. Овај Милан потпоручник, лично ме је подигао са земље, и на леђима читав сат носио, док ме је до нашег превлајашта донио. Не знам одакле је тај честити Србин, само сам му запамтио име и презиме, и да је у II батаљону, III, чети, VIII, пуку. Он је мој спаситељ и избавитељ, и сјећаћу се његове добротe док сам жив.

Котрљање низ брдо
— Да видиш како сам се ја избавио, господине! — поче Милош Вујић из села Кушиљева, среза млавског.
— Причај, Милоше!
— И ја сам рањен на Чупином Брду, у ногу. Видећи да ће Бугари са надмоћнијом војском да заузму тај положај, и да ће рањена мрцварити и убити, ја рескирам ово: свежем ногу за ногу, завијем се у шаторско крило, па се окотрљам низ брдо, чврсто држећи пушку у руци. Тако се скотрљам на двијеста метара испод Чупиног Брда. Ту угледам једног селјака с коњићем и замоли га да ме однесе до српског превлајашта. Селјак, вини се, рад је да ми учини доброту, али се боја Бугара да га не спазе и не убију, зато се уступавахе. Ја му запријетих да ћу га убити, те пристаде, попе ме на кљусе неким заобилазним путевима, кроз потоке и урвине, одведе ме до превлајашта VIII. пука. Тако сам се спасао да не будем искасапљен од Бугара.

„Наш брат Црногорац!“
Кад сам завршио разговор с Милошем, повикаше неколико њих:
— А ово је наш брат Црногорац! — и показаше ми на једног рањеника лијепог симпатичног лица.
— Одакле си, пријатељу?
— Ја сам из Љуботиња, из ријечке нахије. Име ми је Илија А. Николић. Рањен сам у ногу на Брегалници.
Сви рањеници из те собе гледаху у њега као у најрођенијег и уза сваку ријеч понављаху: „наш брат Црногорац!“

Исприча ми како је био на раду у Америци, па је дошао на Господарев позив, како су се борили на Скадру, па су одушевљено пошли и нама у помоћ.
— Ето, па сад не морате ићи по Америци. Имаће доста плодне земље да радите и живите као домаћини. Даће вам се земље колико хоћете. Сад смо обалили плот између нас, па ћемо, ослањајући се једни на друге, бити моћнији и јачи.
— Јес, вала, у славу оба Господара! — заврши Црногорац!

Двије аудијенције Данева код краља Карола
Послје своје дуге прве аудијенције код краља Карола у Букурешту Данев је био отишао у Пешту на разговор с Берхтолдом. Кад га је Берхтолд био упитао како је прошао у Букурешту код краља, Данев рече:
— Прегњавио ме је старац читав сат!...
Та безобразна фраза стигла је у Букурешт ванредно брзо, тако, да кад је Данев у повратку у Софију свратио још једном у Букурешт и аудијенцију, краљ Карол, послје непуних пет минута разговора, извади часовник, погледа и пружи му руку, рече:
— „Ви као путник, свакако хитате!“
Данев поцврви колико може, и не зна ни сам како у магловиту обрете се у предсобље...

Телеграфски извјештаји

Грчка и Турска

Атина, 23. августа

Панас, нови министар иностраних дјела, отпутовао је у Лонтаркида да поднесе Веницелосу план дефинитивних грчких предлога у погледу обнављања грчко-турских дипломатских односа. Два питања остају за сада неријешена: питање о вакуфима (турским црквеним добрима) и о народности. Порта тражи да се сва непокретна имања која припадају држави у новоосвојеним крајевима признаду као вакуфи. Грчка влада признаје за вакуфе само вјерска здања. Што се тиче питања народности Порта признаје грчким поданицима само оне који су из освојених покрајина, док грчка влада настоји да ријешити то питање да се грчким поданицима признаду сви они њезини поданици који станују у Турској.

Односно капитулација закључено је да остане status quo прије пошљедњег рата као база, по арбитралној одлуци великих сила и по односним уговорима.

Порта пристаје да се изврши предаја заробљеника, што ће се учинити с једне и друге стране послје узајамне измјене уговора мира.

Уређено је такође питање о оштети, што ће се поднијети пред финансиску конференцију у Паризу и арбитражи у Хагу.

Постигнут је споразум у питању војне службе Грка у Турској. Турска је изјавила да се неће противити да муслимани служе у грчкој војсци.

Турски делегат Решид беј отпутоваће сјутра у Цариград да поднесе Порти закључени план. Мисли се, да ће у року од петнаест дана сва питања бити дефинитивно уређена. (Атинска Агенција).

Нестанак патријарха Лукијана
Бадгаштајн, 24. августа
Српски патријарх из Сријемских Карловаца Богдановић ишчезао је. У понедељник је учинио опасну екскурзију и није се више враћао. Сва тражења до сада остала су без резултата. (Бечки Кор. Биро).

Србија и Црна Гора
Биоград, 24. августа
Из надлежног извора изјављује се односно разграничења српско-црногорског да двије владе не приписују томе питању ни политички ни лични карактер. Преговори ће се обновити послје повратка дипломата и може се надати, да ће резултати задовољити обје српске државе. (Б. К. Б.)

Конференције у Цариграду
Цариград, 26. августа
Турски су изасланици јуче конференсали са министром војним односно израде детаља њиховог програма. Конференције ће се држати у министарству иностраних дјела и и прва ће сједница бити под предсједништвом великог везира, а остале под Талат бегом. (Б. К. Б.)

Руски консули
Петроград, 26. августа
Генерални консули Кахе из Смирне премјештен је у Солун, Тухолка из Скопља у Багдад, а Челкунов из Јањине у Рушчук (Б. К. Б.)

Независност Гумулцина
Цариград, 27. августа
Муслимани из Гумулцина и околине јуче су прогласили независност и установили привремену владу. Прваци из Гумулцина, Дедеагача и Ксанти јавили су телеграфски проглас независности новинама зато што су џамије претворене у цркве, што се муслимани насилно покрштавају и што се врши насиље над женскињама. (Б. К. Б.)

Турско-бугарски преговори
Цариград, 27. августа
Преговори турско-бугарски отпочели су. Велики везир послје представљања бугарских изасланика зажелио је, да се преговори доврше што прије на подједнако задовољство обију земаља. (Б. К. Б.)

Цариград, 28. августа
На јучерашњој сједници турски су изасланици предложили шљедећу трасу границе, која би почињала из Сутфи па на Орла Кеј преко Мустава паше на стару границу којом би ишла до на Црно Море. (Б. К. Б.)

Анексија новоослобођених крајева
Београд, 28. августа
Краљевом прокламацијом проглашена је анексија новоослобођених крајева, чије су границе шљедеће: Наспрам краљевине Бугарске према уговору мира закљученом у Букурешту. Наспрам краљевине Грчке према споразуму грчко-српском. Наспрам Арбаније прем провизорној демаркационој линији и сходно одлуци конференцији амбасадора у Лондону, докле међународна посебита комисија не буде утврдила граничну линију. Наспрам Краљевине Црне Горе по садањој демаркационој линији војничких операција до дефинитивног трасирања границе. Према Босни Херцеговини према потоњој граници. (Б. Прес-биро.)

У Дворској Књижари „Његош“
В. Н. МАТИНОВИЋА
— ЦЕТИЊЕ —

могу се добити уз најповољније цијене
Сва дјела Господарева;
Све књиге (закони, уџбеници и др.) државног издања;
Сви уџбеници за основне и средње школе страних издања;
Разне научне и забавне књиге домаћих и страних писаца;
Разне српске музикалије;
Сва учила за основне школе (мапе, глобуси, рачуналке, геометријска тијела и др.);
Сваковрсне дописне карте (велики депб);
Све врсте писаћег, цртаћег и другог канцеларијског прибора (артије, кувирата, мастила, пера, перница, лаписса, таблица, сунђера, креде, шестара, мастионица, воска за печате, нотеса, тека, трговачких протокола, машина за копирање писама, албума и т. д., све у разним врстама и количинама;
Разни предмети (простији и фини) за дарове дјечи и одраслима;
Наручује печате за надлештва и црквене утвари уз најповољније услове;
На захтјев свакога извјештава о цијенама и др. условима. бр. 35. 1—3

Црногорске марке

употребљене и садашње и старе, плаћам по високој цијени. Преписка на српском. Плаћање одмах по пријему марака у препорученој пошиљци

Д. В. ХИМУЛИ
Кијев (Россија) Гимназическая № 2—17 бр. 34, 1,4

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Са болом у души јављамо свима нашим пријатељима, кумовима и познаницима, да се наш нигда непрежаљени син односно брат и рођак

† Васо Р. Пламенац

преселио у вјечност на 3. августа у најлепшем цвијету своје младости у 27 година, послје кратког шесто-дневног али тешког боловања.

Неможемо пропустити а да овим путем не благодаримо грађанству вароши Улциња, који покојника, како приликом боловања посјеђаваше, тако и до вјечне куће испрати.

Хвала свима онима, који нам са стране било писмено било телеграфично своја саучешћа изјавише и тиме нам у неколико тугу ублажише за непрежаљеним покојником.

Улцињ.

Ожалошћени: брат Анто и Јоко; сестра Јоше снаха Јане и остали рођаци. Р. 106. бр. 33. 1,1